

Põltsamaa Gesti Põllumeeste Selts.

**Põllu- ja käsitöö näituse
eeskawa.**

Sunnikuu 12. ja 13. päeval 1904.

J. Wasiari trükk, Põltsamaal.

**TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU**

A. Üleüldised määrused.

§ 1. P. Cesti Põllumeeste Seltsi poolt toimepandava Cesti näituseel on **otstarbeks** põllutöö, hobuse- ja karjakasvatuse, aiatöö, mesilasepidamise, kalakasvatuse ja käsitöö edendus.

Täheendus I: Näituse otstarbe täitmiseks peetakse näituse aja jookul asjatundjate poolt **näitlikka kõnefid**.

Täheendus II: Näituse otstarbe kättesaamiseks on mitmesuguste **auuhindade** väljajagamine. Auuhindadeks jagab Selts kiitusekirju ja raha välja. Pääle selle on riigi-asutustelt ning põllutöö, aiatöö, kalakasvatuse, mesilaste pidamise ja muudelt feltidelt kui ka erainimestelt hõbe- ja prougsaurahasid, kiitusekirjasid ja raha palutud ja loota.

Täheendus III: Näituse kordapanek on iseäralise näituse-toimekonna hooleks antud, kelle otjused tarwilikul korral Seltsi toosoleku poolt kinnitatud jaawad.

§ 2. Näitus peetakse 12. ja 13. juunil 1894 a. ära ja on waatajatele awatud: 12. juunil kella 10 e. lõun. kuni kella 8 õhtu; 13. juunil kella 9 homm. kuni kella 7 õhtu.

§ 3. Et näitusele toodawatest asjadest näituse ajaks **nimekirja** ehk katalogi trükkida ja näituse ruumisid tarwilikult ära seada, jellepärast palutakse kõiki näitusele toodawaid asju 6 päewa enne näituse algust, j. o. juunikuu 6 päewaks üles anda. Hiljemalt ülesantud asjad wõetakse küll wastu, kuid ei tule mitte näituse nimekirja.

§ 4. Asjade ülesandmiseks on **ülesandmise-lehed** trükitud, kuhu küsimiste pääle täielikud kostused tulewad kirjutada. Ülesandmise leht **nr. 1** tuleb juunikuu 6 päewaks j. a. näituse-toimekonna kätte jaata, **nr. 2** aga nende samade kostustega näituseplatsil asjade sisseandmise juures ette näidata.

Täheendus: Kui ülesandmise juures awalikuks tuleb, et väljapaneja meelega wale teateid oma asja ehk looma üle annab, siis kaotab ta oma looma kohta auuhinna saamise õiguse.

§ 5. Näitusele toodawate loomade ja asjade **wastuwõtmine** näituse ruumides algab 11. juunil kell 10 hommik-

ful ja lõpeb 12. juunil kell 9 hommikul. Asjade vastu-
võtmise juures antakse kviitung, mille ettenäitamisel asjad
päraft näituse lõppu omanikule kätte antakse.

Täheendus I: Kui ülesandmine seaduslikka nõudmisi mitte
ei täida, siis võib teda tagasi lükata.

Täheendus II: **Naisterahwa käsitöösid** palutakse wõi-
malikult **2 päewa enne näituse algust** ära tuua, et neid sünd-
samt üles võits seada.

§ 6. Näitusele toodavate loomade ja asjade **wäärtus**
peab üles antama.

§ 7. Näitusele toodavatel loomadel palutakse tungi-
walt lühikene **kirjeldus** ehk **seletus** juurde liijada.

Täheendus: Igale ükiktule asjale, iseäranis näputöödele
palutakse **walgest riidest sedel** päale õmmelda, kuhu päale tuleks
tähendada: 1) **asja nimi**, 2) **wäärtus**, kui müüa, — **müügilhind**,
3) **näitaja nimi** ja **elukoht**.

§ 8. Suuremate asjade **ülesandmine ja tarwilikud**
eeltööd peawad näitajate poolt nende fulu ja lõõjõuga aeg-
jasti korda jaadetama. Et tähendatud ülesseadmine mitte
näituse ilu ei rikuks, jelle üle walwab näitusetoimefond.

§ 9. Asjade ja loomade **finnitamine** jümmib omaniku
joowi järele jeltji enese fulul, **peab aga ülesandmise-lehe**
pääl ära tähendatud olema.

§ 10. Näituse **asjade wigastamise** ehk **muu kahju**
eest, mis ilma tema awaliku süüta on juhtunud ei wastuta
näituse juhatus mitte.

§ 11. **Raachtused** näitusesse puutuwate asjade üle tule-
wad **24 tunni jooksul kirjalikult** näitusetoimekonnale sisse anda.

§ 12. Näitusele toodavate loomade ja asjade eest wõe-
takse järgmisel wiisil **seisuraha**:

1. Hobuse (üksiku ja wartsaga mära) eest	100 kop.
2. Warja eest	100 "
3. Karilooma eest	50 "
4. Latriuumi eest, kui jään mitu weiksemat looma jees on	100 "
5. Sea, lamba, wärska, ja mu wäiksema looma eest.	30 "

6. Põllutöö-riistade, masinate, wanrite, meesterahwa käsitööde jne. eest lahtisel platil ruutjala päält 1 kop.

7. Käsitööde eest mis tütt lauda ehk seinä ära wõtawad ruutjala päält 5 kop., pörandä ruutjala päält 3 kop.

Seisuraha tuleb loomade eest wästuwõtmiise juures, asjade eest näituse aja jooksul ära maksta.

Täheendus I: **Spetifikude kogude** eest wõib näituse-toimekond seisuraha kuni $\frac{1}{3}$ alandada.

Täheendus II: **Töötawate rehepeksumasinate** eest ei ole mitte üle 5 rubla maksta.

Täheendus III: **Artilised kodukäsitööd** ei ole seisurahast mitte wabastatud.

§ 13. **Näituse pileтите hinnad** on: laupäewal 40 kop. pühapäewal 25 kop.; terve näituse aja pileti nime pääle 1 rbl.

Täheendus I: **Priipileti** saawad loomade **talitajad** ja asjade **järewalwajad** — wüimased näituse juhatusse otsust mööda. Kes oma pileti teisele edasi andnud, kaotab pileti ja maksab seltsi hääts 1 rubla.

Täheendus II: **Lapsed, foolidpilasjed ja alamwäetee-
nijad** maksawad pääsetähtede eest poole hinda.

B. Näituse kord.

§ 14. **Teatust ja juhatusst** näitusele toodud asjade ja loomade, auuhinna- andmiise põhjuste ja muu kohta saab igaüks **näituse- talitusest** ehk **büroost**, kus seks walitud näituse- toimekonna liikmed jaoskonna kaupa terwel näituse kestusel wahet pidamata walwamas on.

§ 15. **Loomade toitmiise ja talitamiise eest** peawad näitajad ise muret kandma. Loomade talitamiisel antakse sisse- ja wälja käimiseks talitaja nime pääle priipilet, aga sel ajal, kui näitus awatud on, ei tohi talitajad mitte ilma näituse- toimekonna teadmata näituseplatsilt ära minna; ei täida nemad jeda nõudmist mitte, siis peawad nad oma kuluga une pileti ostma: nõndasama peawad talitajad une pileti ostma, kui nad antud priipileti ära on kaotanud. **Loomade puhastamine ja asemete korraldamine** peab iga päew enne näituse awamist jündima.

Loomade ettetoomiise ajal peab iga loomatalitaja oma loomade juures olema ja käju järele looma ette tooma ja kinnitama.

Loomade talitajad ja asjade järelewaatajad peawad näitusetoimekonna nõudmiisi tähele panema; ei tohi näituse ruumides mitte suitsetada.

§ 16. Põllutöö-riistade ja masinate näitajate asemikud on kohustatud näitusetoimekonna seadmiise järele teatud aegadel asjade juures olema ja nende üle waatajatele seletust andma.

§ 17. Näitusele toodud loomade ja asjade müümine jünneb näitusetoimekonna liikmete juuresolemisel ehk toimekonnale teatamisel. Iga müüja maksab näituse-kassasse: loomade ja eluta asjade päält faks protjenti, põllutöö-riistade päält pool protjenti. Kes jalaja ehk ilma toimekonna lubata müüb, maksab kümme protjenti näituse-kassa hääks. Makstu wõtab wastu näitusetalitus ehk büroo.

Täheendus I: Kui asjad ehk loomad müüa, siis pandakse see isäraliise tähe pääle üles.

Täheendus II: Asjade päält mis alla 1 rubla ära müüdatakse, ei wõeta näituse kassust mitte maksu. Kui aga ühel näitajal rohkem asju on ära müüdnud, siis wõdetakse ülemal tähendatud maksu müüdnud asjade hinna üleüldiise summa järele.

§ 18. Näituse jooksul pandakse loomade ja asjade oksjon ehk müümiise enampakkumise teel toime. Kes oma loomi ehk asju enampakkumise teel müüa jookwib, peab jeda ülesandumiiselehel üles panema.

Täheendus: Loomade ja asjade päält mis enampakkumise teel ära müüdatakse, maksetakse näituse hääks harilik protjent, mis ära on tähendatud. Kui omanik looma ehk asja ise tagasi ostab, on temal näituse hääks pool vähem maksta.

§ 19. Näitusele toodud loomad ja asjad jääwad oma koha pääle kuni 13. juunini õhtu kella 8-ni, ning peawad pääle näituse lõppu 24 tunni aja sees näituseplatsilt ära wiidama. Pääle jeda tähtaega lasseb näitusetoimekond ärawiimata asjad näitaja kütul ära koristada ja 1 kuu aega alles hoida. Asjad, mis ühe kuu jooksul pääle näituse lõppu ära wiidud ei ole, müüdatakse P. G. Põllumeeste Seltsi kassust ära.

§ 20. Anuhindade väljajagamine sünnib viimasel näituse päeval pärast lõunat seltsi eestseisuse ja näituse toimetkonna poolt anuhinnaandijate protokollide põhjal.

C. Näituse jaostonnad.

I. Koduloomade ja kodulindude kasvatuse.

A. Hobused.

1. aastased ja nooremad, a. täfud, b. määrad.
2. 1 — 2 aastased, a. täfud, b. määrad.
3. 2 — 3 aastased, a. täfud, b. määrad.
4. 3 — 4 aastased, a. täfud, b. määrad.
5. 4 aastased ja wanemad, a. täfud b. määrad.
6. määrad warjadega.

B. Kariloomad ja teised koduloomad.

1) Weised.

- I. Gesti tõugu: a. lehmad, b. pullid, c. mullikad: 1) õhwad, 2) härgmullikad.
  - II. Angleri tõugu täiswerd: a. lehmad, b. pullid, c. mullikad: 1) õhwad, 2) härgmullikad.
  - III. Hollandi ja Frieši tõugu täiswerd: a. lehmad, b. pullid, c. mullikad: 1) õhwad, 2) härgmullikad.
  - IV. Segawerd: a. lehmad, b. pullid, c. mullikad: 1) õhwad, 2) härgmullikad.
- 2) Lambad: Willa-lambad.
- 3) Sead:
- 4) Sulgloomad: kanad, hanid, pardid, kalkunid jne.

II. Karjakasvatuse jaadused ja piimatilituse riistad.

- 1) Piim: a. Kohupiim jne.; b. koer.
- 2) Wõi: a. Rõõsajakoorewõi; Parisiwoi, lauawõi, b. hapukoorewõi, d. wäljaweoowi.
- 3) Juust: a. Schweitsi juust, b. kõwa juust, c. pehme juust.

- 5) Will, harjased, seep, küünlad liim, jne.
- 4) Piimatalituse riistad: Lüpfi, kurnamise ja wanutamise nõnud, koorelahutajad, wditegemise masinad j. n. e.

III. Mesilasepidamine.

- 1) Mesipnuud mesilastega.
- 2) Meši, waha.
- 3) Mesilasepidamise riistad jne.
- 4) Kirjandus.
- 5) Meetaimed.

IV. Kalaasjandus.

- 1) Kalakaswatuse jaadused: sisetehitud kilud, fuitju= soola= ja kuwatatud kalad, marineeritud kalad.

V. Võlluharimine, maaparandus ja käsitööd.

A. Wabriku tööd.

- 1) Põllutöö käsi riistad: adrad, äkfed, hanijalad, rullid, labidad, kablid, wikatid, rehjad, sirbid, hangud, hargid, linapuhastamise riistad jne.
- 2) Põllutöö masinad: külwamise, niitmise, riisumise, õeldõikamise, linakatkumise, rehpeksju, tunlamise, jne. masinad.
- 3) Majapidamise parandamise abinõud: ehituseplaanid, — talu eluhoonete, lautade, rehstede, kuuwatuse rehstede plaanid ja mudelid, teede ja sildade plaanid ja mudelid, maamõõtmise, weeloodimise, makuuwatamise ja niijutamise riistad.
- 4) Kunstpõlluramu: kunstõnnikud, lubi, kips, jne.
- 5) Turwa-tööstus: turwad, turwaldõikamise riistad.

B. Kodused käsitööd.

Majapidamises tarvitatawad tööd.

- 1) Raha tööd: Parksepa, sadulsepa, kingsepa, kiinassepa, kübarsepa ja harjassepa tööd jne.
- 2) Puu- ja punumise tööd: Puusepa, tellassepa, püttsepa, treiali, kornipunumise, köietegemise j. m. tööd.

C. Sepatööd.

- 1) Põllutööriistad: a. käsiriistad: adrad, äkked, rullid, wikatid, rehad, sirbid, wiglad, hangud, labidad, wantrid, reed, jaanid, kuiwatuserehed jne.: b. masinad: külwimasinad, sõnnikulaotuse masinad, kartuli-wõtmise masinad, tuulamise masinad, rehpeksjumasinad, niidumasinad, ruffilõikamise masinad, linapuhastuse masinad, jne.
- 2) Majaariistad: kirwed, kiinid, wajarad, tangid, pihid, peitlid, nuad — liike-nuad, julenuad, lauannuad, kahwliid, pufsnuad, habemenuad, pangid, feeduriistad, pannid, kohwikeskid, kartulikoovrijad, kohwipõletajad, lihapeenes-tamise masinad, lambid, latrid, lühtrid, lehtrid, walemid, rahakapid.
- 3) Tööriistad: puusjepa, pütsjepa, ratassjepa, treiali, puulõike, rättsjepa, kingjepa, saudsjepa, kübarsjepa, park-sjepa, sjepa, lukusjepa, hobuserautuse, ehituse, aiatöö, metja-pidamise, jahi, kalapüüdmise riistad.
- 4) Wiilijepa tööd.
- 5) Lukusjepa tööd.
- 6) Naela ja traadi tööd: hobusenaelad, hobuse-rauad, naelad, traadiwõrgud jne.
- 7) Kardsjepa tööd: toobid, pangid, liuad, -sõelad, wannid jne.
- 8) Kunstjepatööd; majaehited, taotud rauast iluasjad, firjutuse-nõud, pildiraamid, pingid, lauad, raudaiad jne.
- 9) Peenemad metall- ja mehanika-tööd: kellad, elektrikellad, õmblusmasinad, jalgrattad, elektri-masinad.
- 10) Kõikjugu muud jepatööd.
Näitusele wõib jepatöö osakonda ka tarwitusel olewaid töösid tuua.

D. Kunstkäsitööd.

- 1) Maalimise, joonistuse, tulijoonistuse j. m. tööd.
- 2) Nikerduse, puulõike, kujurajumise tööd.
- 3) Päwapildi tööd.
- 4) Raamatutrüki, kiwitrüki, raamatufõitumise tööd.

5) Muusikariistad: klaverid, pianinod, orelid, wiulid, puhumise riistad.

6) Kullasepatööd.

V. Kodune käsitöö, iseäranis naisterahwa näputöö.

A. Kudumine, ketrus, wärwimise tööd.

1) Telgedel kudumine: kangad, waibad, rätikud, linad.

2) Ketrus: Lõngad, niidid.

3) Wärwimine: wärwid, wärwimise tööd.

B. Barrastega kudumine, kirjamine, õmblemine.

1) Barrastega kudumine ja heegeldamine.

2) Kirjamise ja wäljaõmblemise tööd.

3) Õmblemised.

Wõidukiind.

Ja wõiwad kõik põlluharijad, peremehed ja julased, wõtta.

D. Auhinnamõistmiste eeskirjad.

1) Auhinnamõistjad peawad tarwilikud põhjused üles tähendada, miks auhind on määratud, igüks ise raamatukesesse, mis näituse kirjatogus alles hoitakse.

Täheendus: Auhinnamõistjad annawad oma hindamisaaramatud näitusetoimekonnale ära, vähemalt need raamatud, kus auhinnamõistjate otsused läbistitu kokku on wõetud.

2) Auhinnamõistjate komisjonid algawad oma tegewust näituse esimesel päewal. On soowitaw, et nad oma tööd seltsamal päewal lõpetaksivad.

3) Auhinnamõistjate komisjon walib oma liikmete kesfelt juhataja, kes otsust annab, kui arwamised lahku lähewad, nii et ühelgi arwamisel hääle ühepaljust ei tule.

4) Auhinnamõistjad wõiwad tarwilikul korral näituse juhatajale lühal wäljaspoolt asjatundsaid nõuu andma paluda. Ülemal näitusejuhatajal on kõigis komisjonides hääleõigus.

5) Auhinnamõistjad wõiwad hindamist oma arwamist mööda toimetada: taalumise, mõõtmise, waatamise waral jne.

6) Kui auhindamisel eksitus on juhtunud, siis wõib hindamist näituse juhatajega kokkuleppides weel kord toimetada. Wõidu ei muudeta allkirjaga sisseantud auhinnamõistmist mitte enam.

7) Auhinnamõistjad annawad neid auhindasid, mis nende jaostonda määratud.

9) Auhinnamõistjad võivad wabaks saada auhindasid oma jaoskonnale paluda.

8) Auhindasid antakse ainult hääde toodete eest; kui hääd ei ole, jääwad ülekarused auhinnad järele.

10) Teistel näitustel antud auhinnad ei ole hindamisel mitte mõõduandwad.

11) Loomad ehk asjad, mis aasta enne sellel näitusel auhinna saanud, võivad ainult siis auhinda saada, kui nemad paranenud ja tõrgema auhinna väärt on.

12) Auhindasid antakse saaduste walmistajatele ja pidajatele, kui ka loomade kaswatajatele: tõrgemaid auhindasid saawad aga üksi walmistaja ja kaswataja, kuna teised ainult kütusetirju võivad saada. Kaupmehed saawad sarnaseid kütusetirju ainult siis, kui nendel asjade walmistaja wabriku poolt agenturi luba on,

13) Auhinnad antakse asjade eest isikutele.

14. Üks näitaja võib mitu auhinda saada, kui tema mitmes jaoskonnas asju ehk loomi on näitusele toonud.

15) Asjad ei tule mitte auhinnamõistmise alla, kui näitaja tähtsaid **teateid meelega walesti üles on andnud**, wõõrast tööd oma tööks nimetanud jne.

16) Olajate auhindamisel on jaoskonna alaosade järele iseäranis **tarwituse** ja **kaswatuse** pääle waadata.

17) Auhinnad antakse Seltsi esimehe, näituse juhataja ja näitusetoimetajanna kirjatoimetaja allkirjaga wälja.

18) Hõbe- aurahad arwatakse tõrgemaks, kui pronks-aurahad.

19) Kes asju ja loomi auhinna saamiseks näha pannud, ei wõi mitte selles jaoskonnas auhinnamõistjaks olla, milles tema asjad mõistlewad.

T ä h e n d u s: Iseäralikkudel tarkfordadel võib näituse juhatus lubada, et isikud neis jaoskondades, kus nende asjad ehk loomad mõistlewad, auhinnamõistmisest osa wõtaksiwad, muud kui selle tingimisega, et nemad oma asjade ehk loomade hindamise ajal auhinnamõistmisest tagasi astuksiwad.

20) Auhindade määraamisel tuleb iseäralikka nõudmisi silmas pidada, mis üfikute auhindade wäljaandmise kohta käiwad.

T ä h e n d u s: Kui kellegil ühes jaoskonnas mitmeid asju ehk loomi on, siis võib tema hääde toodete eest iseäraliku foga- auhinna saada. Kogudeks arwatakse ühetõulisi asju.

21) Kunst käsitööde eest antakse auhindadeks ainult kütuse kirjad.

22) Auurahad ja rahalised auhinnad antakse ainult suguloomade eest, kuna muu loomadele kütuse kirju wälja jagatakse.